

בסייעתא דשמיא

שיעורים בליקוטי הלכות

שנאמרו בס"ד ע"י

הרה"ח ר' ניסן דוד שליט"א

לקוטי הלכות חלק א' דף ס"א
הלכות תפילין הלכה ה' אות א-ב

מכון

הליכות נועם

tateziser@gmail.com

נכתב לפני עריכה

ניתן להאזין לשיעורים
במס' טלפון מיוחד
לשיעורי הרב שליט"א
במס' 03-6171116

לשמיעה, והורדה,
וכן להורדת הקונטרס
באתר בעטלער
betler.org

לקוטי הלכות חלק א' דף ס"א

לקוטי הלכות תפילין ה'

אנו מתחילים הלכה שיש בה יסודות גדולים של התחדשות, עיקר כח האדם לזכות לכל מה שצריך לזכות, לבא להתחדשות וחיות, בכל מה שנעשה עם האדם שצריך להגיע לתשובה שלימה ולהתקרב לה', הכל עומד על ההתחדשות. זאת הלכה ארוכה מאד, והיא מיוסדת על המעשה של ז' בעטלערס.

ענין מצות תפילין של יד ושל ראש וצריכין להיות של עור בהמה טהורה ויקא ולכותבן על הקלף, וענין הרצועות והמעברתא ושאר פרטיהם הקדושים ונוראים מאד ר' נתן מכניס לנו הרגשה במצוות התפילין, 'פרטיהם הקדושים ונוראים מאד' וענין תפילין דרש"י ודרבננו תם:

הבעטלער העוזר נותן מתנה להיות עוזר כמוהו

א) על-פי המעשה הנוראה מאד של השבעה בעטלירש הנרפס בספר ספורי מעשיות, עין שם בדרך צ"ו, כלליות המעשה פותח במלך שנפל לחכמות ואפיקורסות, אח"כ היתה בריחה ונאבדו שתי ילדים, בן ובת, כשנאבדו ביער ונגמר להם האוכל, בכל פעם בא בעטלער נוסף, בתחילה בא קבצן עוזר ונתן להם לחם, ובירך אותם שיהיו זקנים כמוהו, אח"כ היתה חתונה של הבן והבת, ובחתונתם הגיע לשבע ברכות הבטלער, ואמר, שמקודם רק בירך אותם, ועכשיו הוא נותן להם את זה במתנה. ומובן שכל הסיפור הזה אין איתנו יודע עד מה ער היכן הרברים מגיעים, וכלל הענין הוא תיקון האפיקורסות איך להגיע להיות בשמחה עם ה', כמו שפתח רבינו לפני המעשה 'אספר לכם איך היו שמחים', כי כלל המעשה הוא יציאה מאפיקורסות וכניס לבנין אמונה ודעת באור ז' הבעטלערס. מענין הבעטליר הראשון שהיה עור שבא אצל החתן והפלה על החתונה אחר החפה ואמר להם שנותן להם מתנה לדרשה כמו שנותנים מתנה לחתן שדורש דרשה, ואנחנו דורשים את ה' ונקבל מתנה עכשיו מר' נתן שתהיו זקנים כמוני וכו', שתהיו חיים ארפים כמוני, ואתם סוברים שאני עור, באמת אין אני עור כלל, רק שכל העולם פלו אינו עולה אצלי בהרף עין וכו', אני כלל לא מסתכל על העולם, אני רואה מה שלמעלה מהעולם, שם אני מסתכל, לכן פה אני עוזר. וזהו יסוד האדם, איפה הוא נמצא, שיראה מה למעלה, וכך יזכה לתשובה לצאת מכל הדברים הגשמיים של העוה"ז שמגשמים את האדם, וכך יצא מאחיזת הרע והחטא, ויראה מה למעלה.

קיצור המעשה של הז' בעטלערס

בי אני זקן מאד, ואני עדין יניק לגמרי (הינו יונג) ולא התחלתי עדין להיות כלל, ואף -על-פי-כן אני זקן מאד וכו', ויש לי הסכמה על זה מהנשר הגדול וכו', עין שם כל זה היטב היטב נזכיר קיצור הדברים, שהבטלער העוזר מספר שפעם הלכו בספינה ונשברה הספינה, ובאו לאיזה מגרל ומצאו שם כל טוב, כל המאכלים ומשקאות ומלבושים וכל התענוגים שבעולם, ואמרו שכל אחד יספר מה שהוא זוכר מפעם, והיו שם כמה וכמה זקנים, וכל אחד מהזקנים סיפר מה שהוא זוכר, כבדו את הכי הזקן שהוא יספר ראשון.

ליקוטי הלכות ח"א דף סא הלכות תפילין הלכה ה' אות א-ב

היינו שעלו לשורש הנשמה, לעולם הבא, משהו דומה לזה, כי שבירת הספינה היינו יציאת האדם מהגוף, ועלו למגרל למעלה, וכל אחד מספר לאן הוא הגיע להשיג, כברו את הזקן ואמר אספר לכם את מדרגתו שהוא זוכר שחתכו את התפוח מן הענף, השני שהיה פחות זקן מהראשון אמר, זה מעשה ישן? זה אני זוכר בוודאי, אבל אני גם זוכר שהיה הנר דולק, ואמרו כולם, זה בוודאי מעשה יותר ישן מהראשון, והיה פלא גדול שהשני שהוא יניק מהראשון הוא זקן יותר שזוכר יותר, השלישי אמר שהוא זכור עוד מקודם שהתחיל להתרקם הפרי, שזה מעשה ישן ביותר, הרביעי אמר שזוכר שהוליכו את הגרעין לנטוע את הפרי, אלו הד' הראשונים שזוכרים איך התחיל להתרקם גוף האדם, ובעומק חלק הנשמה הוא חלק האמונה שהתחיל להתרקם.

החמישי הוא יניק יותר שזוכר את החכמים שהמציאו את הפרי, השישי זוכר את הטעם של הפרי קודם שנמשך הטעם אל הפרי, השביעי זכר את הריח, השמיני זכר את מראה הפרי קודם שנמשך המראה אל הפרי.

והעוור הקבצן שנותן את זה במתנה לחתן וכלה, מספר שהוא היה שם, והיה תינוק לגמרי, יניק, וכל הזקנים האלה התפארו במדרגות שלהם, עניתי ואמרתי להם, אני זוכר את כל המעשיות האלה, ואני זוכר לאו כלום, איך געדיינק גארנישט, כולם אמרו, זאת המעשה ישנה יותר מכולם.

רבינו מספר שהגיע נשר ודפק על המגרל, ואמר להם, חרלו לכם מלהיות עניים, שובו אל האוצרות שלכם והשתמשו עם האוצרות. ובזה פירש את מה שספרו הד' זקנים הראשונים, חתיכת הפרי הוא חיתוך הטבור כשנולד, נר דולק היינו שזוכר שהיה בעיבור, ריקום הפרי הוא תחילת ריקום הגוף, והולכת הגרעין הוא המשכת ההולדה. והד' זקנים השניים זכרו כשעדיין הטיפה במח, נפש רוח נשמה בחי' טעם ריח מראה, והנשר אמר לעוור, אתה בא עמי, כי אתה כמוני, שאתה זקן מאד ויניק מאד, שאתה זוכר עד השורש העליון, לאו כלום, ועוד לא התחלת לחיות כלל אעפ"כ אתה זקן מאד, וגם אני הנשר כן, איך בין זייער האלט און איך בין גאר יונג, כ'אב נאך נישט אנגעהויבן צו לעבן'.

זהו כלל חלק הראשון של הסיפור עם הזקן העוור, הבעטלער הראשון, והזכרנו כל הפרטים הנ"ל כדי להכנס להלכה הנוראה הזאת, שמבאר כאן שענין הנשר הוא התחדשות, תתחדשי כנשר נעוריכו, ואפ"י שהוא זקן מאד עוד לא התחיל לחיות, כי משיג בכל פעם השגת הדעת מחדש, כמו שצריך אדם לבא להתחדשות בכל יום ויום.

ובתחילת ההלכה עומד ר' נתן ומשתומם על המראה הגדול הזה, עוצם הפלגת מעלת רביה"ק שהשיג את המעשה הנוראה הזו.

ר' נתן מעורר אותנו שנתבונן בהתפעלות בגדולת מדרגת הצדיקים

וְאִם עֵינֵי שֶׁכָּל לֶךְ, אֲנוּ רְחוּקִים מִשְׁכָּל, מִתְפַּלְאִים מִהַלְשׁוֹנוֹת שֶׁל רַבֵּינוּ וְלֹא מִבִּינֵים הִרְבָּה תְּבִין מִרְחוּק מִמָּדָר עֲמָקוֹ מִחֻשְׁבוֹתָיו, וְאִי אֶפְשֶׁר לְהֶאֱרִיךְ בְּזֶה כָּלֵל מִי שֶׁמִּבִּין מִבִּין אִיךְ כָּל הַמִּדְרָגוֹת הַנּוֹרְאוֹת הָאֵלֶּה, יִכּוֹלִים לַעֲזוֹר לָנוּ, לְהַחְזִירָנוּ בְּתֻשׁוּבָה, וְלַעֲשׂוֹת עֵיקָר נְחוֹת רוּחַ לֵה' וְלִתְקַן הַכֹּל וְהַחֲפִץ בְּאֵמֶת יִרְאֶה וְיִבִּין מִשֶּׁם גְּדֻלוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִיזָה מִדְרָגוֹת יֵשׁ בְּעוֹלָם וְגִדְלוֹת

ליקוטי הלכות ח"א דף סא הלכות תפילין הלכה ה' אות א-ב

הצדיקים האמתיים הגדולים גרל מעלתם שזכה כל אחד ואחד כפי מה שהתפאר בעצמו שם, רבינו הזכיר כאן שאחד המדרגות של הזקנים היה מדרגת הצדיק יסוד עולם הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, מדרגות של צדיקים שלמים, כי כל מה שמבאר שם שספר כל אחד הוא ענין ההתפארות של איזה צדיק גדול ונורא מאד מאד שהתפאר בעולמות עליונים במקום שהתפאר שזכה בזה העולם למה שזכה, כי כל מה שאדם זוכה הוא רק ע"י הימים והשנים שזכה בזה העולם דייקא, אשרי לו, אשרי חלקו.

למשל בענין שיתבאר לפנינו, שהתפארו הזקנים, וכל אחד ספר מה שזכר מזכרון הראשון וכו' הקטן שבכלם גבה מאד מאד מה שאי אפשר להכניס במח עצם גרלתו ותקוף קדשתו, כגון שאחד התפאר שזכר מה שנעשה עמו בעת שחתכו את טבורו, ראה והבין והבט, הנמצא בזה אפלו חד בדרך שיוכל להתפאר כזה שיוכף ויקדש גופו וחומריו כל כך עד שזכה לזכר מה שנעשה עמו אז בתחלת הלידה כשיצא לאור העולם בעת שחתכו את טבורו, וזה הקטן שבכלם, בפשטות אדם שואל מה ענין יש לזכור, העיקר זה להכנס לשיבה ללמוד ולעלות בדרגות התורה, מה יש לזכור מה שהייתי תינוק. אך פנימיות העולם הרי לפני שאדם בא לעוה"ז היה רק נשמה, והנשמה מתענגת מנועם העליון, להשיג אלקותו ית' למעלה למעלה, וזה כלל כל העולמות המדרגות והמוחיך והמדות, הנשמה יש לה מקום באלו המדרגות העליונות המופלגים מאד מאד, בהשגת אלקותו ית', ואח"כ באים לעוה"ז להרוויח את זה ע"י מעשים טובים, ע"י הבחירה, כמו שר' נתן מזכיר בהמשך, שלפני שאדם נולד, נר דולק על ראשו, וכו' מה שאדם משיג מקודם, אך כשבא לעוה"ז צריך להשלים השגתו ועי"ז בא למה שצריך לבא. וזהו ענין שזכר שחתכו את טבורו היינו שיצא לגמרי מכל התאוות רעות ומכל המדות רעות, ועוה"ז כבר לא מכסה על הנשמה שלו. וזה שר' נתן מתפאר איפה יש צדיקים כאלה, אולי חד בדרך שאזכה למדרגה זאת.

ממנו תראה מעלת קדשת הזקן הקדוש השני שהיה בעיניו לשחוק מעלת הזקן הראשון ואמר כמתמיה, זאת היא מעשה ישנה אני זוכר זאת המעשה, אבל אני זוכר גם כשהיה נר דולק, ופירשה הנשר הגדול אחר כך, שזהו שזכר גם מה שנעשה עמו בעת שהיה בבטן אמו שהיה נר דלוק על ראשו, כמבאר שם ואינו ענין הגוף אלא שורש המשכת הנשמה איך נתהווה בחי' האמונה שבה והנה מעלת זה השני על הראשון יכולין להבין קצת מרחוק אף-על-פי שאנו רחוקים מזה מאד מאד, כי החלוק הגדול שיש להאדם בין קדם שיצא לאור העולם קודם שיצא למציאות נסיונות שיש בעולם, כחות הרע, והגוף, בין אחר כך מבאר בדברי רבותינו זכרונם לברכה בגמרא (נה"ל) ומדרשים ובזהר הקדוש, בכל אחד מהם מבואר נקודה אחרת מהענין הזה, כי בעת העבור כשהוא במעי אמו אז נר דולק על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו וכיון שיצא לאור העולם מיד בא מלאך וסטר על פיו ושוכח הכל, ועל זה אמר איוב (איוב כט), "מי יתנני ברחי קדם כימי אלקי ישמרני וכו'". כמבאר בדברי רבותינו זכרונם לברכה (שם).

עבודת האדם שיזכה לידע ולהשיג מה שידע כשהיה נר דלוק על ראשו

וכל עבודת האדם שיזכה לידע ולהשיג מה שידע מתחלה בעת שהיה נר דלוק על ראשו שאז היה מסתכל באור הגנוז משבעת ימי בראשית, שבו היה האדם צופה מסוף העולם ועד סופו כמובא, ר' נתן אומר מה עבודת האדם בזה העולם, לשוב בתשובה ולחזור להרעת והדביקות

ליקוטי הלכות ח"א דף סא הלכות תפילין הלכה ה' אות א-ב

בה, ותכליתו לידע ולהשיג מה שידע בתחילה, לידע ולהשיג אינו ענין של חכמה אלא של קדושה ודביקות בה, שעי"ז הוא מונח במציאות קדושת הרעת והשגות אלקות, וזהו כל עבודת האדם לבא להסתכל באור הגנוז, שהוא ענין אהבה ויראה כמ"ש בס' ט"ו נפלאות הענין של השגות אלקות, ועמ"ה ראה והבין והבט ר' נתן מעורר, שתשוב בתשובה, תתבונן קצת, לחזור להאמת כמ"ה גדלה מעלת הזקן השני על הראשון כגב"ה שמ"ם על הארץ וכו' תתחיל להבין מה זה מדרגות של צדיקים, אנשים חושבים שצדיק היינו שהוא קצת או הרבה יותר טוב ממני, רבינו אומר בס' ל' שצריך לחפש את הצדיק הכי גדול, שזהו ענין צדיק האמת, שהשיג מדרגות הגדולות, השגות שלימות שממשיכים מדות הרחמים, שזה העיקר מה שאנו צריכים וכן הג' על הב' וכן בל"ם שהקטן שבהם גבה מאד מאד עד שאין נמצא כמותו כי אם יחיד בכמה דורות, ואף-על-פי-כן כנגד הב' הגבה ממנו נחשב כנקודה, וכן הב' נגד הג' וכו' וכו', וכן להלן להלן, עד זה שהתפאר שהיה תינוק אז לגמרי, שהוא הבעטליר העור בעצמו שאמר שזוכר כל אלו המעשיות והוא אינו זוכר כלום וכו', עין שם, כי השיג את האין, אין ממש, שהוא שורש מדות הרחמים, וזה מובן למי שמבין בדרכי הזה"ק, ר' נתן מאיר לנו את זה שנתבונן ונחשוב בענין גדולת הצדיקים, ונבין מזה מהו קדושת רביה"ק ומה אנו צריכים לקבל ממנו.

כי זה כלל גדול ומבאר ומוזן בדברי רבותינו זכרונם לברכה ובכתבי האר"י ז"ל שאפלו המדרגה הגבה שבמדרגות אע"פ כנגד המדרגה הגבה עוד יותר נחשב הכל כנקודה בעלמא כנגדה, הגם שהנקודה הכי קטנה הזאת היא מדרגה מאד מאד גדולה לגבי מדרגתנו, אך תראה מזה שיש מדרגות יותר גבוהות, היינו מדרגה יותר גבוהה בעשיית נחת רוח להשי"ת ובהמשכת רחמים לעולם, שזהו גדולת מעלת רביה"ק, ותלמידי הבעש"ט הק' הנוראים שהם מדרגות אמיתיות שאין לשער ולספור. ובסיפור הזה רבינו מראה לנו את הענין הזה, ובאור ההלכה הזאת מבאר ר' נתן שאנו מתקשרים לקדושה הזאת ע"י מצות תפילין שהם כלים לקדושה הנוראה הזאת.

כמו שכתוב בזה הקדוש (תקנים ע' ד' קנג) אפלו כתר עליון אוכמא הוא קדם עלת העלות וכו' כתר עליון הוא שורש הרחמים, הוא לכן לגמרי, אך לגבי מה שלמעלה ממנו הוא שחור, וכל אלו הגדולות והנפלאות מבארים במעשה של יום א', וכן בכל יום יום מבארים כמ"ה וכמ"ה דברים נפלאים שהתפאר כל אחר, כגון ביום הב' בענין החיים טובים וכן בשאר הימים, בענין מעט מחזיק את המרבה, ובענין הזוג צפרים הקדושים שהוא יכול לחברם יחד וכו' וכו', שזה מדרגות נפלאות, ז' בטעלער'ס רגא אחר רגא פקח עיניך וראה למה האדם יוכל לזכות בזה העולם שילודי אשה יוכלו לזכות לךברים גבוהים כאלה שהשם יתברך בעצמו מתפאר בהם, שזהו שורש הנחת רוח של השי"ת, ומהם יש לנו כח לשוב בתשובה, בכח דרגת הצדיקים (ועין עוד בדברינו באה"ע הלכות אשות שם דברנו גם כן קצת מענין המעשה הקדושה של יום הששי מענין פה הימים, עין שם) ורבינו הנורא ז"ל ידע מכלם פה אנו קצת תופסים נוראת מעלת רביה"ק, עם איזה רבי יש לנו קשר, ר' נתן רוצה לקשר אותנו לקדושת רבינו, שנבין מהיכן אנו צריכים לקבל את זה, ומזה נזכה לקבל רוח חיים, פשוט לקבל חיות מדרגת רביה"ק שיאיר לנו ע"י קדושת הז' בטעלער'ס, וזה יאיר בנו ע"י מצות תפילין, וידע לספר המעשה הנעשה במקום שנעשה מכלם, הוא גילה מה הולך כאן בעולם, כי בוודאי מדרגת כל הצדיקים מאירים בנו ישוב הרעת ודרכי עבודת ה', אך כרי שנשוב בתשובה הרבי גילה מה שצריכים, בזה הסיפור גילה שנבין מה זה מדרגות של צדיקים ובאמת אמר על עצמו בעת שספר המעשה הזאת שאם לא היה יודע בעולם כי אם זאת המעשה היה גם כן חרוש גדול מאד, ואין להאריך יותר

ליקוטי הלכות ח"א דף סא הלכות תפילין הלכה ה' אות א-ב

בזה פאן, (עין למטה בסוף הדרוש מה שהובא שם מהירושלמי בתובות לענין נפלאות הזכרון של הזקנים ה"ל):

ר' נתן ראה לנכון בפתחת ההלכה הארוכה הזאת, להפליא לנו עוצם מעלת המעשה הזאת ומדרגת הצדיק שסיפר אותה, נוראות נפלאות דרגת רביה"ק.

ב) נחזור לעניננו, והנה מבאר שם שאמרו שכל אחד יספר מעשה ישנה מה שהוא זוכר מזכרון הראשון וכו' וספר הזקן הראשון שביניהם שהוא זוכר גם בשחתכו התפוח מן הענף, דהיינו בעת שחתכו את טבורו וכו', והב' ספר שזוכר גם בשחיה הנר דולק, דהיינו מה שנעשה עצמו בעת העבור שהיה נר דולק על ראשו וכו', והג' ספר שזוכר גם בעת שהתחיל להתרקם הגוף וכו', והד' ספר שזוכר גם בעת שהיה מוליכין הגרעין לנטוע הפרי, דהיינו כשנמשכה הטפה בעת הזווג, בהמשך ההלכה ר' נתן מחלק, שארבע הראשונים הם בסוד תפילין של יד, והארבע השניים בסוד תפילין של ראש והה' ספר שזוכר גם את החכמים שהיו ממציאים את הגרעין, דהיינו שזוכר גם בשחיה עדין במחו וכו', והו' והז' וחה' זכרו גם את המראה והטעם והריח קדם שנמשך על הפרי שהוא בחינת נפש רוח נשמה וכו', והתינוק, שהוא הבעטליר העור בעצמו, שמשפר כל זה אמר שזוכר לאו כלום, כי הוא למעלה מן הכל וזוכר אפלו מה שהוא קדם מנפש רוח נשמה, שהוא בחינת אין וכו', שזה שורש המוחין וקדושה, מרות הרחמים, שמשם עיקר הישועה שלנו עין שם כל זה היטב, ואם תרצה להביט בעין האמת, תראה מרחוק פלאות ה', אשר לא נשמע ולא נראה פזאת מימות עולם: ר' נתן מדגיש את זה, כי זה מה שאנו צריכים לעשות, להביט בעין אמת ולראות מרחוק נפלאות ה', שזה מקדש את הנפש ומזככה בקדושה גדולה מאד, לקבל את המוח של הצדיקים, באור רביה"ק.

איך שייך לנו ענין מוחין ודעת?

ג) עתה מבאר ר' נתן איך ח' המדרגות בזכרון הזקנים מאירים בתפילין של יד ושל ראש, ובהמשך יבאר איך זה שייך לנו, איך נזכה לקבל מזה את הדבר הכי חשוב שיש בעולם, שהוא ההתחדשות.

וזה בחינת תפילין, כי תפילין הם בחינת זכרון, כמו שכתוב (שמות יג), "ולזכרון בין עיניך", "ולזכרון בין עיניך" דיקא, כי עקר הזכרון הוא תלוי בתקון העינים דיקא כמובן בהמעשה ה"ל שזה העור שהיה עור לממרי מחיזו דהאי עלמא שלא היה לו שום הסתכלות כלל בזה העולם עד שזכה שכל העולם לא היה עולה בעיניו אפלו כהרף עין, שזה עקר תקון העינים זכה לתכלית שלמות הזכרון שאין שלמות אחריו, כמבאר לעיל, שזה העור היה זוכר יותר מכלם וכו', כמו שכתוב שם בהמעשה ה"ל נמצא, שעקר הזכרון תלוי בעינים, וכן מבאר בהתורה "ויחי מקץ זכרון" (סימן נ"ד), שהעקר הזכרון תלוי בעינים, עין שם ומביא שם זה הפסוק, "ולזכרון בין עיניך" עין שם כי תפילין הם בחינת מחיזו דגדלות, שזהו בחינת זכרון דקדושה, כי הזכרון הוא בחינת דעת ומחין, כמבאר בהתורה "דרשו ה'", (בסימן ל"ז).

ר' נתן מזכיר כאן ענין מוחין ודעת, והרי אנו יודעים שאנו רחוקים ממושגים האלה, אלא שהוא מלמד לנו כאן יסוד היהדות, יסוד התשובה, שעיקר תכלית האדם הוא לזכור את השי"ת ביראה ואהבה, ולקבל עול מלכות שמים בכמה דרכים, כי העיקר זה הזכרון, היפך מזה הוא השכחה כמבואר בסי' ל"ז שהשכחה הוא בחי' גוף, מיתה, ששוכח את ה'. ואנו מונחים מאד במדרגת השכחה, וצריך הרבה התחדשות וכחות לאחוז ברבינו שיוציא אותנו משכחה, ואז

ליקוטי הלכות ח"א דף סא הלכות תפילין הלכה ה' אות א-ב

אדם זוכר מה שצריך ללמוד ולהתפלל, ומתחיל לזכור בהשי"ת, ואז זוכר יותר ויותר איך לבטל אחיזת הגופניות והבליו, במקום לזכור כבוד עוה"ז, פוליטיקות ונפילות, ועניינים שבין אדם לחבירו, ודמיונות עצמיים, הוא מתעלה למעלה למעלה, לזכור דברים אחרים לגמרי, ענייני עבודת ה' שזה עיקר התכלית של האדם.

וזה נקרא מוחין, לפי מה שזוכה לאמונה ודעת, הוא עולה בדרגת המוחין. אנו צריכים לקרוא לזה 'מוחין' כמו שר' נתן קורא לזה, כי אנו צריכים ללמוד ספרי רביה"ק ולהגיע לאור הזה"ק והבעש"ט שהם גילו לנו איך להמשיך את המוחין.

כלל ענין המוחין מונח במה שאדם חושב, כי בעוה"ז אדם רואה דבר ונמשך לזה, זהו היפך המוחין. התכלית שלנו הוא ברכת הבטלער העוור שנותן לנו מתנה שנוכל גם להיות עוור כמוהו, לא לראות דברים בעוה"ז בעיניים גשמיות שמזידי את האדם לתאוות, דמיונות, אלא לצאת מחיזו והאי עלמא שמושך את האדם, וזה שצריך לבקש כל יום לצאת מלראות גשמי, אלא לראות אמונה, ובזה יש כמה דרגות האמונה, פשטות קיום התורה, פשטות ההלכה, ופרטי הלימוד שלמד ומאמין בהם, וכן מאמין שיש ניצוצין ותיקונים בכל דבר, אפ"י שלא יודע מהותם אך מאמין בהאמת ויוצא מהשקר, שזהו בחי' זכרון עלמא דאתי כמ"ש בסי' נ"ד שזהו יציאה מהמדמה. וכל זה בדרגת האמונה בחי' תפילין של יד.

אח"כ עולה יותר, בנין הדעת עצם קדושת יסוד צדיק, להתעלות למדות דקדושה יראה ואהבה ודביקות בה', שזה לא רק בנין של אמונה כמו שזה אצלנו, אלא שאתה כבר שם, זהו מציאות המוחין קדישין, מדרגת הצדיקים המיוחדים מאד, שבזה המעשה מתגלה מדרגת הצדיקים המופלגים במעלה שזוכרים לאו כלום. זהו כלל הענין.